

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Tekstopolis
Knjiga 33

PARTIZANSKA KNJIGA

© Refik Ličina

© za ovo izdanje Partizanska knjiga, 2019.

Ova knjiga je objavljena pomoću sredstava dobijenih na konkursu Pokrajinskog sekretarijata za kulturu i javno informisanje.

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT
ZA KULTURU I JAVNO INFORMISANJE

Urednici
Srđan Srđić
Vladimir Arsenić

Refik Ličina

Ribe u bunaru

Kikinda, 2019.

Ah, vi koji još možete, kojima je dato sopstveno vrijeme za to, skupljajte zalihe, slažite zrno na zrno, dobro i hranljivo, slatko zrno, jer će doći velika zima, doći će mršave i gladne godine i zemlja u Egiptu neće roditi.

Bruno Šulc, *Usamljenost*

I

ZEMANCI

Po zalasku sunca, kad se smire ptice na lijeglama i smrknu se bašče i avlije, Šavčani izlaze na ornice i ledine da čekaju krtice. Nazivaju ih zemancima, zato što mjere zemlju naopako i zato što vladaju donjim svjetovima u kojim mrtvaci borave. Kada Kamber priča o tim svjetovima, ljudima se ježe podlaktice i podiže kosa s glave.

Svaki čovjek nosi na ramenu ćuskiju il' krampu i, veoma rijetko, fenjer u rukama.

Idu niz polje polagano, zastajkujući svakog časa kao da su nešto izgubili ili kao da je polje vrelo pa se dvoje gdje će nagaziti. Uokolo se vide kupe izrovane, suhe zemlje koju su krtice izbacile. Ljudi zagledaju svaku kupu, tražeći one vlažne koje govore da je zemanac blizu i da će, večeras, tu negdje kopati.

Idem za Kamberom, rasturam vrhom čizama osušene krtičnjake i kad Kamber iznenada, ispred jednog krupnog zeljastog trnja s ljubičastim cvjetovima, zastane i spusti se na koljena, ja prestanem sa šutiranjem, primaknem se blizu i ugledam omanji krtičnjak sa vlažnim i rahlim grudvicama.

Blehnemo u travu oko krtičnjaka i čekamo.

I onda se vršci trava na jednome mjestu lahko zaljuljaju. Kamber se savije na tu stranu. Travke se umire i onda opet zaljuljaju. Pokorica zemlje ispod trave gruša se i diže kao mlijeko pri varenju. Onda se pojave i prve grudvice. Kamber podiže krampu iznad glave.

Ja ne vidim kad zamahne i kad krampu u zemlju zarije. Vidim kako Kamber vrta držaljicu i kako je naginje u stranu. I vidim, zatim, kako se šiljak krampe, naglo, kao da je pušten s opruge, pojavi i bljesne u zraku.

Na njemu se, probodeno kroz sredinu, grči jedno crno tjelešće slično rukavici i grebe kandžicama po ivici metalnoga šiljka na čijem se vrhu sitne mrlje krvi sakupljaju u jednu mrku i tešku kapljicu.

RUKAVICE

Jutros je Erhan zatekao na terasi petoro štenadi. Neko ih je donio u papirnom džaku i ona su iz tog džaka migoljila. Dlaka im je bila crno-žuta, oči otvorene i kao bobice u trnjina, sivim kadom zaprašene. I bila su gladna i glad ih je pretvarala u nakaze.

Imao je već previše gladnih i bolesnih životinja.

Najgore je bilo sa kozama. Druga je nedjelja kako krepavaju, zaražene nekom opakom bolešću koja se pojavila na Mehti s prvim ljetnjim vrućinama. Iz tamošnjih baraka pokupili su izbjeglice i smjestili dobrovoljce Radikalne stranke, koji su povazan orgijali i pucali. Noć uoči polaska na ratište zapalili su barake, porušili pumpe i cisterne, ostavivši iza sebe gomile šlama i đubrišta. Poslije prve kiše đubrišta je pokrio bujni korov. Privučene zelenilom, sitne životinje lunjale su onuda i bolest ih je, malo iza toga, počela kupiti.

Ljudi su zakopavali lešine udno svojih bašči i vrtova ili su ih, putem koji vodi ispod Erhanove kuće, odnosili i bacali u jame napuštenih gliništa uz obalu rijeke Aje. Za to vrijeme, uz plotove zgomilane, žene su plakale.

Jedino se svemu tome radovao poštar Hame. On se bojavao sitnih životinja, posebice koza – sirotinjskih majki, kako ih je narod nazivao.

„Kad u gradu koza zamekeće”, tvrdio je, „eto rata, eto pogibije. Ide pomor ka čaršiji Golijatovim koracima. I nek ide, vala, vakat mu je.”

Erhanove koze su još bile u životu. Koščate i splashle, sa prslim zjenama i sijedim bradama, podsjećale su na proroke. Dvije bijele drhture i sline na nogama, dok se treća, crvenkaste dlake i rogata, odavno ukočila i skljkala ispred jaslji. Ime joj je Aska i nje mu je najžalije. To je prva koza koju je odgajio i koja se u njegovoj štali ojarila. Donosi joj svježih grana divlje kruške, koje voli, svakodnevno mijenja vodu, uzaludno. Kao da je Aska prešla s one druge strane, samo što joj oči, nekim čudom, na ovu gledaju. Vidjelo se da se davno pomirila s patnjom. Erhan je mislio da se takav pogled može sresti samo u očima bića koje posjeduje razum. Ali sada, dok se vraća u vidokrug Askinih očiju jer ga ona, ukočene glave, ne može vidjeti i mekeće sve dok joj se ne pokaže, on prezire svijest i razum i drži ih zakrpama kojim Onaj, koji gradi i razara, potire svoju uprljanu savjest.

Mora da je isto i tamo u paklu, stigao je da pomisli prije no su jarad, odbacivši ga u stranu, nasrnula na kruškovo granje i slasno ga počela brstiti. Dugo su sisala i sad, snažna, otimaju hranu materama svojim, lupajući ih glavama u splashle trbuhe. Veterinar koji ih je juče pregledao tvrdi da su stasala za klanje. Isto tako tvrdi da bi i koze trebalo poklati kako ne bi jarad zarazile i kako se ne bi zaludu patile.

„Ali nikad nisam klao”, rekao je Erhan tom debelom, znojavom čovjeku. „Niti bih to mogao da učinim.”

„Čekaj da ogladniš. Svi su ljudi sveci dok im je puna stražnjica.”

Štenad su cvilela i cvilela. Posmatrao ih je s gađenjem. Zavlačila su mu se u nogavice, ugrizala za gležnjeve i onda se gomilala jedno preko drugog, kako bi se ugrijala. Mogao ih je pogaziti nogama i svršiti s neugodom, sinulo mu je u glavi, ali se odmah postidjeo. Najbolje je sačekati Hamea i, dok on ne dođe, pogledati šta se dešava s kozama.

Krenuo je s mukom prema štali. Bijele koze bjehu žive, a Aska je, napokon, lipsala.

Palo mu je na pamet kako bi je trebalo iščetkati. Pokušao je to, ali je dlaka bila umršena i slijepljena sukrvicom, a sem toga, ruke su mu kukavno drhtale. Zatim je odlučio da kozu iznese napolje. Dugo je tražio ručna kolica po baštenskom košmaru i žbunju i kad ih je našao, spustio je kozu u njih. Odozgo je nabacao vrežice tikava.

Iza kuće, kad se prođu zadnje bašče i gole ledine, počinju gliništa. Njihova je prednja strana oštro zasječena i skoro se vertikalno spušta na rječnu obalu. Mislio je da otjera kozu tamo. Tako su radili svi u naselju. Sjetio se naduvenih crkotina koje je rijeka dovlačila ovamo do mosta, slažući ih uz nasipe i prepustajući na milost čoporima pasa koji su se tuda vukli i krvili. Erhan je prelazio preko mosta svakog jutra i pomisao da bi mogao u ljesama mulja ugledati Asku, unakaženu il' nadutu, smjesta mu je volju obrnula naopako. Onda mu se učinilo da bi bilo dobro da lešinu barem ukloni sa

sunca. I upravo dok se vraćao ka štali, čuo je Hama sa kapije:

„Je l' počelo, stari?”

„Jeste”, odgovori, „Aska je lipsala.”

„Kuda ćeš je?”

„Negdje u hlad. Pripeka je...”

Hame se grohotom nasmijao. Svukao je mokru bluzu, složio je preko torbe i krenuo ka terasi. Štenad su, u horu, zacvilela.

„Uh, jebo te đavo! Šta je ovo?”

„Darivao me neko jutros. Hoćeš jedno?”

Hame se vratio na ulicu. I dugo ga nije bilo.

Izbio je najzad s Gigom, gluhtonijemim mahalskim hamalom.

„Daj mu jedno pivo i sto banki nek pokolje koze, nek ti makne muku s glave.”

I kada je Erhan ušao u kuću i otuda, najzad, izašao s pivom, Gigo je već bio svršio posao. Stabaoca šeftelija pred bunarom bila su krvlju isprskana. I drveni naslon na baštenskoj klupi. Erhan je pokušao da se koncentriše i gleda u piva i mjesto gdje bi ih mogao spustiti.

„Znaš šta, neka uzme Gigo svoja, a ta druga vrati u frižider”, reče Hame. „Prvo ćemo koze otjerati. De ti kreni, eto mene...”

Erhan je bio survao koze, kad se Hame pojavio. Nosio je torbu na ramenu. I kada ju je otvorio, Erhanu se nebo oko glave obrnulo. Iz torbe su štenad zacvilela.

„E, jebiga, stari”, reče Hame. „Mijenjaj stvarnost. Ova ti nije zaslužila.”

I onda je kroz zrak prvo štene poletjelo.

S uzdrhtalim, ružičastim ušnim kožicama i šapama, padala su lahko, i spiralno, kô u jesen svehlo, sparušeno lišće.

Na isti su način, potom, padala Erhanu pod očnim kopcima. I na nešto ga podsjećala. Kad se, poslije, u avliji, nakon nekoliko piva, prisjetio svoje ćerke i načina na koji mu ona maše sa prozora sve dok ga vidi, dole, na ulici, Erhan se sjetio.

„Na Asine rukavice”, šapnu naglas.

„A? Šta veliš?”, upita ga Hame iz drijemeža.

„Ti štenići. Padali su tako da to...”

Ali nije završio poređenje. Po drhtanju glasa i stezanju u utrobi osjetio je nadolazak plača, pa je na vrijeme začutao.